

Slovenščina kot drugi jezik v vrtcih in šolah

Za otroke priseljence

■ **Eva Zaman** je študentka pedagogike na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem. Izkušnje pri delu z otroki si je med drugim pridobivala na mednarodnih izmenjavah, kot prostovoljka dela tudi z osebami s posebnimi potrebami.

Kaj predstavlja otrokom priseljencem slovenski jezik? V večini je to zanje na začetku ovira, s katero se morajo soočiti; naučiti se morajo jezika okolja, če se želijo vključiti vanj. Pri učencih se velikokrat zgodi, da se jezika ne naučijo takoj, zato učitelja pri pouku velikokrat ne razumejo oziroma ga razumejo slabše, zaradi česar težje sledijo učnim uram ter pridobivanju ter usvajanju novega znanja. Znanje jezika je pogoj za uspešno izobraževanje, ni pa edini dejavnik, ki pripomore k hitrejšemu vključevanju in uspešnemu šolanju.

Učni jezik

Za otroke priseljence je slovenščina najprej jezik novega okolja, ki se ga morajo naučiti, če se želijo vključiti vanj (Vižintin, 2010). V 6. členu *Zakona o osnovni šoli* (1996) je zapisano, da je slovenščina za otroke priseljence učni jezik, ker poteka poučevanje v slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu v slovenščini. Slovenščina kot drugi jezik ve-

lja za priseljence v Republiko Slovenijo, za Rome in za prebivalce na narodno mešanih območjih (italijanska in madžarska narodna manjšina) (Vižintin, 2017).

Otroci, ki ne obvladajo učnega jezika, ne morejo razviti vseh svojih sposobnosti. Knaflič trdi, da je eden od najbolj ogrožajočih dejavnikov v otrokovem psihosocialnem razvoju šolski neuspeh (Knaflič, 2010

v Vižintin, 2017). V raziskavi Irene Lesar in Mojce Peček je bilo ugotovljeno, da je slabši učni uspeh otrok priseljencev povezan z (ne)znanjem jezika okolja. V sklepu raziskave navajata, da je slabši učni uspeh otroka priseljence povezan s slabšimi možnostmi za nadaljnje izobraževanje, občutkom podrejenosti, nižjega spoštovanja in odtujenosti (Peček, Lesar, 2006 v Vižintin, 2017).

Cilj tega članka je ugotoviti, na kakšen način naj potekata organizacija in izvajanje poučevanja slovenščine kot drugega jezika v vrtcih in osnovnih šolah. Preko tega želimo priti do spoznanja, na katerih področjih poučevanja so potrebne izboljšave, da bodo imeli otroci priseljenci možnost za optimalni razvoj na jezikovnem področju.

Poučevanje slovenščine kot drugega jezika

Pouk slovenščine kot drugega jezika je temeljna oblika podpore za uspešno vključevanje otrok priseljencev v novo okolje. Pomembno je, da je pouk organiziran strokovno, sistematično in je prilagojen potrebam vsakega posameznika (Vižintin, 2017). Pomoč otroku priseljencu pri učenju slovenščine kot drugega jezika je zelo pomembna. Prizadevati si je treba, bi imeli vsi otroci priseljenci približno enake pogoje za učenje slovenščine, in pri tem upoštevati njihove jezikovne in druge življenjske okoliščine. Finančno in organizacijsko je treba zagotoviti dovolj obsežen in kakovosten pouk slovenščine kot drugega jezika, ki bi najprej potekal v intenzivni (strnjeni) obliki, kasneje pa – glede na otrokove jezikovne potrebe – kot dodatna jezikovna pomoč; če je le mogoče, je lahko vključen tudi v redni pouk slovenščine oz. v vrtcu v druge vrtče-

Foto: Petra Duhannoy

vske dejavnosti (Predlog programa dela z otroki priseljenci, 2018).

Pomoč pri učenju slovenščine kot drugega jezika je na predšolski stopnji najslabše obravnavana, zato je treba predšolske otroke kljub drugačnemu jezikovnemu in sociokulturnemu ozadju uspešno pripraviti na jezikovne zahteve, ki jih prinaša vključitev v osnovno šolo. Učenje slovenščine naj bo načrtovan in voden proces, ki poteka na različne načine in ob različnih dejavnostih: v posebnih skupinah (do osem otrok), v katerih so dejavnosti povsem prilagojene jezikovni zmožnosti otrok priseljencev in kjer se otroci učijo najosnovnejšega besedišča ter sporazumevalnih vzorcev; ob vsakodnevnih dejavnostih, pri katerih vzgojitelji uporabljajo ustaljene sporazumevalne vzorce (npr. postavite se v vrsto, gremo ven idr.), in drugih skupnih dejavnostih v vrtcu. Vzgojitelji pa morajo biti pozorni predvsem na to, da vključujejo tudi besede, pesmice in druge sporazumevalne vzorce, ki jih otroci priseljenci že znajo oziroma so se jih naučili pri dejavnostih v posebnih skupinah. Tudi predšolskim otrokom, ki niso vključeni v vrtec, je treba omogočiti dostop do učenja slovenščine (Predlog programa dela z otroki priseljenci, 2018).

Učenci in dijaki v osnovnih in srednjih šolah so deležni različnih oblik pouka slovenščine kot drugega jezika, ki vsebinsko in izvedbeno ni usklajen. Praksa in rezultati raziskav so pokazali, da učenci in dijaki priseljenci samo s prisotnostjo pri rednem pouku in z dodatnim poukom ne morejo v zadostni meri usvojiti slovenščine. Potekati mora po ustreznih učnih načrtih za poučevanje slovenščine kot drugega jezika in s pomočjo specializiranih učnih gradiv. Pouk naj izvaja učitelj, usposobljen za poučevanje slovenščine kot drugega jezika (Predlog programa dela z otroki priseljenci, 2018).

Pri vključevanju otrok priseljencev v izobraževanje je težava v tem, da imajo učitelji slovenščine, razrednega pouka in drugi pedagoški delavci malo znanja o poučevanju slovenščine kot drugega jezika, zaradi česar je potrebno dodatno izobraževanje. Pogosta vprašanja, s katerimi se srečujejo pedagoški delavci pri poučevanju priseljencev, katerih materni jezik ni slovenščina, so: kako poučevati slovenščino kot drugi jezik, katero gradivo uporabiti, kje in kako pridobiti znanje za poučevanje (Bešter, 1998 v Vi-

Foto: Marko Hrovat

žintin, 2017). V Sloveniji namreč nimamo oziroma imamo premalo učnih gradiv za poučevanje slovenščine kot drugega jezika, namenjenih priseljencem. Prav tako tudi nimamo učnega načrta in učnih gradiv za poučevanje slovenščine kot drugega tujega jezika (Vižintin, 2010). Do nekaterih izboljšav je prišlo v letih 2009–2015 (Jelen Madruša, 2015 v Vižintin, 2017).

Proces učenja slovenščine kot drugega jezika poteka pri vseh aktivnostih v šoli, zato je treba učitelje usposobiti in jim omogočiti različne oblike usposabljanja in izobraževanja ter razvoj učnih in strokovnih gradiv, ki jim bodo v pomoč pri poučevanju slovenščine otrok priseljencev, saj je jezik ključno orodje, ki ga učenci potrebujejo za razumevanje, učenje in posredovanje novih učnih vsebin. Otroci priseljenci v procesu šolanja dosegajo zelo različne stopnje zmožnosti sporazumevanja v slovenščini (Brinovec in Krečan, 2010; Briški, 2010; Knez, 2016 v Predlog programa dela z otroki priseljenci, 2018), zato jih je treba aktivno spremljati pri napredku njihovega jezikovnega znanja ter pri uspešnosti pouka slovenščine kot drugega jezika, poleg tega pa je treba v skladu z rezultati načrtovati nadaljnjo pomoč pri učenju slovenščine. Otroku priseljencu moramo tako postaviti stopnjo sporazumevalne zmožnosti v slovenščini, ki jo mora doseči, da lahko sledi pouku, hkrati pa oblikovati tudi merila za ocenjevanje učencev govorcev slovenščine kot drugega jezika, ki bodo učiteljem v pomoč pri spremljanju, vrednotenju in opisovanju njihovega zna-

nja (Knez, 2016 v Predlog programa dela z otroki priseljenci, 2018).

Ko slovenščina ni materni jezik

Slovenščina kot prvi jezik je ločena od slovenščine kot drugega jezika, zavedajoč se, da slovenščina ni materni jezik vseh osnovnošolskih otrok in da je za uspešno vključevanje potrebno znanje jezika okolja. Vzgojno-izobraževalne ustanove naj otroke priseljence spodbujajo k rabi jezika. Pomembno je, da so strokovni delavci seznanjeni s slabšim znanjem slovenščine pri otrocih priseljencih in pri potomcih priseljencev. Zakonodajna določila za poučevanje slovenščine kot drugega jezika se v praksi uresničujejo na različne načine. Za večino šol v Sloveniji pomeni vključevanje učencev priseljencev predvsem poučevanje slovenščine, to pa je veliko premalo, da bi lahko govorili o medkulturnem dialogu. ◀

Viri in literatura

- Projekt »Soočenje z izzivi medkulturnega sobivanja« (2018). Predlog programa dela z otroki priseljenci za področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja. Ljubljana: ISA inštitut. Pridobljeno 12. 11. 2019 s spletne strani: <http://www.medkulturnost.si/wp-content/uploads/2018/09/Predlog-programa-dela-z-otroki-priseljenci.pdf>.
- Vižintin, Marijanca Ajša (2010): Pouk maternega jezika in kulture pri učencih priseljencih: temelj za medkulturni dialog v slovenski osnovni šoli? V: *Sodobna pedagogika*, 61(127), 104–120.
- Vižintin, Marijanca Ajša (2017): *Medkulturna vzgoja in izobraževanje. Vključevanje otrok priseljencev*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
- Zakon o osnovni šoli (1996). *Uradni list RS*, št. 81/06 (29. 2. 1996). Pridobljeno 12. 11. 2019 s spletne strani: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>.